

ISKUSTVA

NEKA NAČELA U KATEHIZACIJI MLADIH

Josip Jakšić

POLAZIŠTE I CILJ KATEHEZE MLADIH

U katehizaciji se događa zrenje vjere mladog čovjeka. Mladi su u prelaznom stadiju života. Pod pojmom „mladi” podrazumijevamo životnu dob između djetinjstva i odraslosti. Oni su budućnost Crkve. Iako je katehizacija samo jedan dio pastoralnog rada s mladima, kod nas s njima iz nje izvodimo preostali pastoralni rad, te u njoj nalazimo najrašireniju aktivnost. Mladi koji se okupljaju u katehizaciji obično su članovi dotične župne zajednice ili su se dolaskom u nju uključili. S tog stanovišta gledano, nalazimo polazište i cilj za katehezu mladih, gdje se u svakoj skupini ili grupi trebaju očitovati sve karakteristike Crkve u malom. Stoga svaku grupu mladih kršćana treba u katehezi tretirati kao Crkvu mladih. Svaka zdravo usmjerena grupa treba imati oznake Crkve, a te su: naviještanje vjere, euharistija, diakonija (služenje), i integracija u sveopću Crkvu, čija je prva osnova župa sa svojim svećenikom. U takvoj postavki katehizacije mladih dolazi do izražaja vidljivost Crkve, njezino utjelovljenje u konkretne osobe kao životni događaj po svjedočenju evanđelja, po euharistiji i molitvi, po djelotvornoj ljubavi i društvenom služenju. Tako dolazi u grupi mladih do svijesti pripadnosti Crkvi. Dolazi do izražaja zajedništvo s

Bogom i sveopćom zajednicom, Crkvom. To nam je i glavni cilj kateheze. Tako nam oznake prave pripadnosti Crkvi postaju polazište, putokaz i cilj kateheze mladih.¹

ORGANIZIRANJE GRUPA MLADIH

Katehizacija mladih u nas nije organizirana, već je prepuštena shvaćanju i mogućnostima pojedinog katehete. Organizacija grupa ovisi o veličini župe ili pastoralnog centra te broju svećenika. Dok manje župe imaju više godišta mladih skupa ili samo jednu grupu mladih, dotle velike gradske župe formiraju grupe po godištima ili po dobi: srednjoškolci, radnička mladež, studenti. Jedno i drugo ima svojih nedostataka i prednosti s obzirom na identifikaciju s Crkvom, na primjenu sadržaja i metoda.² Dok u tom smislu nema jedinstvenih uputa, plana, programa, sadržaja i priručnika za katehezu mladih, što bi vrijedilo barem za jedno područje, ostaje nepisano pravilo da se svatko snalazi na svoj način.

¹ Oznake pripadnosti Crkvi nalazimo već u opisu prve kršćanske zajednice Dj 2,42–47; 4,32–35.

² Vidi općeniti opis: O situaciji mladih, u: Biskupi Jugoslavije, „Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice... str. 29–33.

Sa sigurnošću možemo reći da velika većina naših mladih dolazi na vjeronaučne sastanke iz želje za rastom u vjeri, radi traženja istine o životu, radi rješavanja osobnih problema, radi traženja novih životnih iskustava i emotivne sigurnosti. Većina je njih primila sakramente kršćanske inicijacije te njihova privrženost Crkvi i identifikacija s njome u mnogome ovisi o dobro obavljenoj pripremi na te sakramente. Većina je naših mladih iz dobrih kršćanskih obitelji gdje se vjera prakticira.

Manji broj ipak dolazi radi društvenosti, ambijenta, prijateljstva, znatiželje ili radi voljene osobe. Takve je potrebno zainteresirati i dati im prvi navještaj i vjerske osnove.³

Iako današnji mladi čovjek voli rješavati svoje probleme kao pojedinac, ipak mladi neobično vole masovnost, punu dvoranu, gdje se ugodno osjećaju. To otežava formiranje manjih grupa i u slučaju slabog odaziva djeluje destruktivno. Ne treba gubiti volju za rad s mladima ako mnogi odustaju od redovitog vjeronauka poslije osmoljetke. Dotični nisu raskrstili s vjerom i Crkvom. Takvima treba pokazati da se s njima računa. Ako je odziv mladih slab, kateheta bi morao imati na pameti da je s malom grupom lakše raditi, da treba ustrajati i trud može biti i brojčano blagoslovljen.⁴ Također moramo paziti da one koji su nam na vjeronauku ne tretiramo kao elitu i zrele kršćane pred kojima možemo kritizirati sve slabosti Crkve i opterećivati ih osobnim problemima. U takvim se skupinama umjesto duha crkvenosti razvija duh kritiziranja i nezadovoljstva, a često se to želi protumačiti kao buđenje svijesti odgovornosti.⁵ Još se mora napomenuti da utjecaj marksističkog i ateističkog odgoja u školama ne djeluje osjetno na motiv nedolaženja na vjeronauk jer je dolaženje slobodno i vjeronaučni se susreti odvijaju u slobodno vrijeme. Tek pri završetku školovanja, kad mladi čovjek misli na radno mjesto, osjeti se i psihički pritisak u vezi s takozvanom „moralno-političkom podobnošću”, koja je povezana s diskvalifikacijom kršćanskog kao i općevjerskog svjetonazora u javnim i političkim ciljevima. Mladi čovjek vjernik ocjenjuje se kao nepodob-

iskustva

na ličnost za naša društvena i politička zbivanja.

LIK KATEHETE MLADIH U NAS

Katehete mladih u nas su općenito mladi svećenici. No biti mlad i šarmantan ne znači ujedno biti dobar kateheta. Tim više što je kateheta u nas, uz časte iznimke, „svećenik opće prakse” te mu kateheza nije jedina briga. Mladi se svećenici poslije studija osjećaju neosposobljenima i nepripravljenima za zahtjeve koji su pred njima. Nisu naučili kako će voditi grupe suvremenim metodama nastavnog rada kao animatori grupa, a pri tom se zaboravlja da je od toga važniji zadatak katehete da bude svjedok vjere te da njegova vjera također kroz katehezu raste i zrije, a metode i način da će se uz to razviti. Vjeronaučni se sastanci mladih u nas većinom drže na način tribine i predavanja, a rijetki su pokušaji po metodama grupne dinamike. Kateheta treba biti animator grupe, vodi je i usmjeruje, posjeduje dar spoznaje vrijednosti koje u grupi treba razviti. Kateheta ne smije biti demagog ni zapovjednik, ali se ne smije ni sniziti na razinu grupe. U starijim se grupama dogodi da se poneki samozvani animator nametne pri dolasku novog katehete koji onda postaje pred njim nemoćan, a često i suvišan. Tu postoji opasnost da se grupa zatvori u sebe, postaje isključiva, pretvori se u klapu. Svećenik im gotovo nije potreban, smatraju ga sebi ravnim, a ne duhovnim vođom i usmjeravateljem. S druge strane, prava je sreća ako u grupama mladih postoje animatori koji predvode i ohrabruju za nove aktivnosti. Takvi čine grupu vitalnom i pomažu joj da raste duhovno i brojčano. I bez nekog velikog autoriteta kateheta je u grupi mladih učitelj i odgajatelj u vjeri. Da bi to mogao biti, za lik našeg katehete je najbitnije da voli svoju Crkvu i odgaja za nju, da

³ Primijeniti model neokatekumenata. Red pristupa odraslih u kršćanstvo postaje uzor svakog uvođenja u vjeru i život kršćanske zajednice.

⁴ Iskoristiti metodu grupne dinamike. Mogući češći osobni kontakti i raznovrsnije aktivnosti.

⁵ Takve su pojave primijećene na više mjesta u Zagrebu unazad deset godina.

propovijeda Isusa Krista, a ne sebe. Tako po svojem vjerničkom iskustvu priprema po katehezi susret s Bogom.⁶

SADRŽAJ KATEHEZE MLADIH

Oznake sadržaja kateheze mladih određuje njezin zadatak: odgovoriti na trajna ljudska pitanja na egzistencijalni i biblijski način. Ljudsko iskustvo i obrazloženje vjere jesu polazišta sadržaja kateheze mladih. Metodski to izgleda ovako: polazimo od konkretnog života po Bibliji, te se od Biblije vraćamo konkretnom svagdašnjem životu. S obzirom na sadržaj, kateheza mladih mora biti: konkretna, znakovita, egzistencijalna, biblijska i zahtjevna što se tiče sazrijevanja vjere mladog čovjeka.

Konkretna je kateheza usmjerena antropološki, otkriva ljudske vrednote, sjaj i bijedu ljudske osobe. Konkretna kateheza postaje *egzistencijalna* jer pokazuje mladom čovjeku gdje se nalaze pravi odgovori na životne probleme. Kršćanska se poruka suočava s konkretnim načinom života i ocjenjuje na koji se način mogu živjeti osnovne kršćanske vrednote, egzistencijalno vodi računa o ambijentu, različenosti vjera, o ateističkom društvu i miješanju kultura. Ne postoje kršćanski problemi koji ne bi bili ljudski. Rasvjetljavanje smisla života, razotkrivanje ljudskog bića, razotkrivanje ljudske nemoći: zla, trpljenja i smrti i pokazivanje kako vjera podržava ljudske vrednote spada u antropološki vid kateheze. Jezik kateheze ne smije biti samo informativan već i slikovit, simboličan kako bi zahvatio čitavog čovjeka. U svojoj stupnjevitosti uspješna kateheza prelazi u molitvu, katehetsko i liturgijsko slavljenje. Tumačenjem simbola i znakova i služeći se njima, možemo reći da kateheza postaje *znakovita*. Tu se kateheza hrani biblijskim sadržajem. Tako sadržaj kateheze možemo promatrati u tri osnovna oblika koja mora imati svaka dobra kateheza, a to su: antropološki, biblijski i eklezijalni oblik. Ključne teme od kojih treba polaziti u katehezi mladih jesu: vjera, otkupljenje, Isus Krist i Crkva.

METODE KATEHEZE MLADIH

Nema isključive metode za katehezu mladih.

U metodi se dopušta pluralizam. Metoda ima posredan karakter i o njoj odlučuje grupa sa svojim katehetom. Kako će se izvoditi kateheza, zavisi od postavljenog cilja i sadržaja kateheze. U prednosti će biti metoda koja potpomaže koncentraciju, radost u radu, koja stvara doživljaje i potkrepljuje učenje. Metoda ne smije opterećivati sadržaj i umarati sudionike. Kateheta usvaja metodu podsvjesno te ona spontano izlazi iz njega kad vodi sudionike cilju.

PROBLEM PRIRUČNIKA

Ima kateheta koji misle da priručnici za katehizaciju mladih nisu potrebni. Takvi obično drže vjeronauk na problemski način. Mladi postavljaju pitanja iz vjere i života, kateheta spontano odgovara ili se sprema za postavljene teme. Drugi sami prave koncepte i planove služeći se raznim pomagalicama, teološkim knjigama, prevedenim katekizamskim sadržajima, gradom dopisne teologije, gradom uredništva Glasa koncila ili pripremljenim katehezama u Katehetskom centru u Zagrebu. Pojedini se katehete služe i katekizmima susjednih naroda. Priručnik je velik oslonac i pomagalo u katehezi, zato bi trebali nastaviti pionirski pothvat pokojnog o. Stanka Weissgerbera koji je prvi u nas u pokoncilskom vremenu sastavio priručnike za katehete i mlade kao pomoć u katehiziranju 14- i 15-godišnjaka. Tu bi u velikoj mjeri mogao pomoći i naš časopis Kateheza sa svojim praktičnim stranicama kad bi sustavno donosio materijale za katehezu koji bi se, na kraju isprobani, mogli tiskati kao priručnik. U Katehetskom su se centru u Zagrebu u proteklih 10 godina sustavno obradila razna područja iz srednjoškolskog i studentskog katehiziranja. To blago valjalo bi iskoristiti za šire područje. Obradivali su teme svaki sa svojem područja, većinom profesori Bogoslovnog fakulteta, među kojima posebno Tomislav Ivančić, te urednici Glasa Koncila, naročito u pripremi za NEK. Sada bi te materijale trebalo metod-

⁶ Ovo se ne smije shvatiti kao nastojanje oko odgoja neke klerikalističke grupe već u smislu vidljivih oznaka Crkve.

ski i planski programirano obraditi. Tako bismo dobili raspored sadržaja za najmanje pet godišta. Potreban nam je netko tko bi uza stručnost, iskustvo i volju za rad, uz pomoć literature, postojećih prevedenih priručnika na kojima možemo mnogo naučiti, priredio te materijale kao ponudu za pomoć u katehezi mladih.

USPJESI U RADU S MLADIMA

Vrlo je teško ustanoviti uspjehe u radu s mladima. Neki pokazatelji i popratni znakovi uspjeha postoje.

Medu početne uspjehe možemo nabrojiti aktivnost mladih u liturgiji: da budu čitači i pjevači, da sastavljaju molitve vjernika, priređuju programe za blagdane i priredbe, pomažu u radu s djecom, uključuju se u karitativni rad, pomažu starcima i bolesnicima. U veće uspjehe možemo ubrojiti prije svega redovito slavljenje nedjeljne euharistije s pričešćivanjem, čitanje i svakodnevno razmatranje Biblije, zajedničku i privatnu meditaciju i molitvu, otvoreni razgovori o osobnim, mladenačkim i vjerskim problemima. Velikim uspjehom može se smatrati ako netko iz grupe pomišlja na svećeničko ili redovničko zvanje, ako ima članova koji su spremni katehizirati mlade ili nekog novajliju spremni na sakramente. Među mladima treba tražiti suradnike za laički apostolat i to ne u obliku neke crkvene službe već u cilju evanđeoskog služenja.

ZA OPTIMIZAM U KATEHIZIRANJU MLADIH

Promatrajući svoj i tudi katehetski rad s mladima, dolazimo do nekih zajedničkih iskustava koja postaju obilježja postojećeg stanja u katehiziranju mladih. Snimajući stanje pojedinih trenutaka u našoj katehetskoj praksi pod vidom identifikacije s Crkvom, iz iskustva bez mnogo riječi i fraza možemo konstatirati da je katehiziranje mladih u nas mukotrpno, ali u svakoj crkvenoj sredini nužno i zahvalno. Sadašnjost nam već pokazuje da su katehete u najvećoj mjeri oni od kojih ovisi kavaliteta i uspjeh kateheze mladih. Time ne želimo zaniijekati da mnogi katehete vide u katehiziranju mladih više problema nego mogućnosti, ali treba pokazati da unatoč svim poteškoćama u društvu, u mentalitetu mladih, labilnosti i dezorijentiranosti, unatoč nedostatku specijali-

ziranih kateheta mladih, postoje mnoge mogućnosti u katehetskom radu. Postoje mišljenja da se bez socioloških, psiholoških, društvenih i mnogih drugih znanstvenih podataka ne može pristupiti organiziranom katehiziranju mladih. Činjenica je međutim da su podaci i dostignuća tih znanosti često subjektivnog karaktera, da ovisi o pristupu onih koji na njima rade i onih kojih se tiču. Vjera i osjećaj pripadnosti Crkvi ne daju se broječno i kvantitativno uhvatiti, te se vrijednosti ne dokazuju već pokazuju. Deset ili petnaest godina ljudskog života nije puno, ali istraživanja mentaliteta mladih koja su učinjena tada pa i kasnije, danas više ne vrijede. Ako uzmemo postotke uključenih u katehizaciju mladih, onda bi to bio slab rezultat, možda sličan postocima pohađanja nedjeljne mise. Ali kao što nećemo reći da su vjernici samo oni koji redovito dolaze na misu, tako i u otvorenom katehetskom radu s mladima uzmimo u obzir sve okolnosti u kojima mladi žive i rastu: tradiciju, mentalitet, obaveze, što sve pridonosi da se dotični mladi čovjek ne osjeća obvezatnim doći na vjeronauk ili je jednostavno spriječen. Što treba učiniti da mladi pozele biti sudionici vjeronaučnih zajednica? Ne treba puno psihologizirati i istraživati već im ponudimo ono što svaka zdrava vjeronaučna grupa može dati, a što je potreba svakog mladog čovjeka svih vremena kako bi poslije katehetskog sastanka mogao uzviknuti sa psalmistom: „Gle, kako je dobro i kako je milo kao braća zajedno živjeti: Ondje Jahve daje svoj blagoslov i život do vijeka!” (Ps 133,1.3b). S tog gledišta potreba je svakog mladog čovjeka: 1. Zajedništvo i zdrav ljudski odnos; 2. Doživjeti i naći samog sebe; 3. Imati cilju i smisao života.

Gledano očima vjere svaki kateheta to svoj vjeronaučnoj zajednici u nas kršćanskim životom i razumijevanjem može omogućiti. Tu treba doći do izražaja potpuna kristocentričnost⁷ naše kateheze i sve dimenzije crkvenosti koje smo na početku naznačili. Nikakva religija, znanost, filozofija, ideologija ni politika nisu u mogućnosti dati odgovor na potrebe ljudskog života. Pokažimo mladima da nema drugog imena pod nebom u kojem se možemo spasiti (Dj 4,12) do imena Isusa Krista.

⁷ Biskupska je sinoda 1977. često inzistirala na kristocentризmu, što je posebno obradio papa Ivan Pavao II. u apostolskoj pobudnici „Catechesi tradendae”.